

WYPEŁNIA ZDAJĄCY

KOD

--	--	--

PESEL

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Miejsce na naklejkę.

Sprawdź, czy kod na naklejce to
E-100.

Jeżeli tak – przyklej naklejkę.
Jeżeli nie – zgłoś to nauczycielowi.

Egzamin maturalny

Formuła 2015

FILOZOFIA

Poziom rozszerzony

Symbol arkusza

EFIP-R0-**100**-2305

DATA: **9 maja 2023 r.**

GODZINA ROZPOCZĘCIA: **14:00**

CZAS TRWANIA: **180 minut**

LICZBA PUNKTÓW DO UZYSKANIA: **50**

Przed rozpoczęciem pracy z arkuszem egzaminacyjnym

1. Sprawdź, czy nauczyciel przekazał Ci **właściwy arkusz egzaminacyjny**, tj. arkusz we **właściwej formule**, z **właściwego przedmiotu** na **właściwym poziomie**.
2. Jeżeli przekazano Ci **niewłaściwy** arkusz – natychmiast zgłoś to nauczycielowi. Nie rozrywaj banderol.
3. Jeżeli przekazano Ci **właściwy** arkusz – rozerwij banderole po otrzymaniu takiego polecenia od nauczyciela. Zapoznaj się z instrukcją na stronie 2.

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 17 stron (zadania 1–15).
Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Na pierwszej stronie arkusza oraz na karcie odpowiedzi wpisz swój numer PESEL i przyklej naklejkę z kodem.
3. Rozwiązania i odpowiedzi zapisz w miejscu na to przeznaczonym przy każdym zadaniu.
4. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
5. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
6. Nie wpisuj żadnych znaków w tabelkach przeznaczonych dla egzaminatora.
7. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie będą oceniane.

**Zadania egzaminacyjne są wydrukowane
na następnych stronach.**

René Descartes

Rozprawa o metodzie

A zauważywszy, że w zdaniu: *myślę, więc jestem*, nie ma nic innego, co by mnie upewniało, że mówię prawdę, jak tylko to, że widzę bardzo jasno, iż aby myśleć, trzeba istnieć, uznałem, że mogę przyjąć za ogólne prawidło, że rzeczy, które pojmujemy bardzo jasno i bardzo wyraźnie, są wszystkie prawdziwe; zachodzi tylko pewna trudność, by móc zauważyć dokładnie, które to rzeczy właśnie pojmujemy wyraźnie.

Po czym, zastanawiając się nad tym, że wątpię i że wskutek tego moja istota nie była całkiem doskonała, jasno bowiem widziałem, że większą doskonałością było wiedzieć aniżeli wątpić, wpadłem na myśl, by wysledzić, od kogóż to nauczyłem się myśleć o czymś doskonalszym od siebie; rozpoznałem oczywiście, że musiało to być od istoty, której natura rzeczywiście była doskonalsza [...], a nawet która posiadała w sobie wszystkie doskonałości, o których mogłem mieć jakąkolwiek ideę, co, jednym słowem, znaczy, która była Bogiem. [...]

Na koniec, jeśli są jeszcze ludzie, których o istnieniu Boga i własnej duszy nie przekonały dostatecznie przytoczone przeze mnie argumenty, usilnie pragnę, by wiedzieli, że mniej są pewne wszystkie inne rzeczy, co do których czują się może bardziej upewnieni, a więc to, że posiadają ciało, że istnieje ziemia, gwiazdy i podobne rzeczy. Chociaż bowiem taką mamy pewność moralną¹ tych rzeczy, że nie możemy o nich wątpić, nie chcąc popaść w dziwactwo, niemniej, jeśli idzie o pewność metafizyczną, to musimy przyznać, o ile nie brak nam rozsądku, że mamy dostateczne przyczyny, by nie być tak całkowicie co do nich upewnionymi; wystarczy bowiem dać baczenie na to, że możemy w taki sam sposób wyobrazić sobie we śnie, że mamy inne ciało, widzimy inne gwiazdy i inną ziemię, aczkolwiek nic takiego wcale nie istnieje. Bo też skądże wiemy, że myśli zjawiające się we śnie są fałszywe raczej niż tamte na jawie, zważywszy, że często nie są mniej żywe i wyraźne? I niechże najwybitniejsze umysły badają to, ile zapragną, nie przypuszczam jednak, by zdołały przytoczyć jakąkolwiek rację wystarczającą do usunięcia tej wątpliwości, jeśli z góry nie założyłyby istnienia Boga. Po pierwsze bowiem, nawet przyjęta przeze mnie przed chwilą zasada, że rzeczy, które pojmujemy bardzo jasno i wyraźnie, są wszystkie prawdziwe, jest tylko dzięki temu pewna, że Bóg jest czy też istnieje, oraz że jest on Istotą doskonałą i że wszystko, co w nas się znajduje, od niego pochodzi. Stąd wynika, że nasze idee, czyli pojęcia, jako rzeczy rzeczywiste pochodzące od Boga w tym wszystkim, w czym są jasne i wyraźne, mogą jako takie być tylko prawdziwe. Tak, że, o ile dość często posiadamy idee zawierające fałsz, mogą to być wyłącznie takie, które mają w sobie coś mętnego i ciemnego, ponieważ tym właśnie uczestniczą w naturze niebytu; znaczy to, że tylko dlatego są w nas mętne, że my nie jesteśmy całkowicie doskonali. Jest oczywiste, że nie mniej sprzeciwia się rozumowi pogląd, że fałsz lub niedoskonałość jako taka pochodzi od Boga, jak pogląd, że prawda lub niedoskonałość pochodzi z niebytu. Jeślibyśmy jednak nie wiedzieli wcale, że to wszystko, co jest w nas prawdziwe i rzeczywiste, pochodzi od bytu doskonałego i nieskończonego, to choćby nasze idee były jasne i wyraźne, nie mielibyśmy żadnej racji, która by nas upewniała, że przysługuje im doskonałość prawdziwości.

René Descartes, *Rozprawa o metodzie*, Warszawa 1988.

¹ Czyli wystarczającą na potrzeby życia praktycznego – przypis tłumacza.

Zadanie 1. (0–1)

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

René Descartes jest przedstawicielem

- A. empiryzmu.
- B. racjonalizmu.
- C. monizmu.
- D. agnostycyzmu.

Zadanie 2. (0–2)

Na podstawie przytoczonego fragmentu *Rozprawy o metodzie* i wiedzy własnej rozstrzygnij, czy zdania w tabeli są zgodne z poglądami René Descartes'a. Zaznacz T (tak), jeśli stwierdzenie jest z nimi zgodne, albo N (nie) – jeśli nie jest.

1.	Poznanie duszy jest uprzednie względem poznania Boga.	T	N
2.	Nie wszystkiego, czego można być pewnym moralnie, można być też pewnym metafizycznie.	T	N
3.	Dla teisty i ateisty istnienie ciał może być pewne metafizycznie.	T	N

Zadanie 3. (0–2)

Zdanie *myślę, więc jestem*, przywołane w przytoczonym fragmencie tekstu, stanowi punkt dojścia oryginalnej procedury poznawczej, której twórcą był René Descartes. Podaj nazwę tej procedury oraz wyjaśnij, na czym ona polegała.

Nazwa:

Wyjaśnienie:

.....

.....

.....

.....

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	1.	2.	3.
	Maks. liczba pkt	1	2	2
	Uzyskana liczba pkt			

Zadanie 4. (0–2)

Zaznacz odpowiedź A, B albo C i jej rozwinięcie 1., 2. albo 3. tak, aby powstało zdanie, które jest prawdziwe w świetle przytoczonego fragmentu tekstu. Swoją odpowiedź uzasadnij, odwołując się do tekstu źródłowego.

A	„Istnieją przedmioty materialne”	jest zdaniem będącym podstawą pewności	1.	metafizycznej.
B	„Istnieją dusze”		2.	epistemologicznej.
C	„Istnieje Bóg”		3.	moralnej.

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

Zadanie 5. (0–3)

W przytoczonym fragmencie tekstu René Descartes przedstawia określone kryterium prawdy. Wskaż, co według niego stanowi kryterium prawdy, oraz rozstrzygnij, czy to kryterium można uzgodnić z klasyczną koncepcją prawdy. Uzasadnij swoją odpowiedź, odwołując się do rozróżnienia między kryterium a istotą prawdy.

Kryterium prawdy:

Rozstrzygnięcie:

.....

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

Zadanie 6. (0–3)

Na podstawie przytoczonego fragmentu tekstu przedstaw stanowisko René Descartes'a w kwestii istnienia Boga. Podaj nazwę i główną tezę tego stanowiska, a następnie porównaj jego stanowisko w kwestii natury i istnienia Boga ze stanowiskiem Barucha Spinozy. Podaj jedno podobieństwo i jedną różnicę.

Nazwa stanowiska:.....

Teza:

.....

Podobieństwo:

.....

.....

Różnica:

.....

.....

Zadanie 7. (0–1)

Na podstawie przytoczonego fragmentu tekstu lub wiedzy własnej wyjaśnij, jaką rolę w odniesieniu do kryterium prawdy odgrywa – według René Descartes'a – Bóg.

.....

.....

.....

.....

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	4.	5.	6.	7.
	Maks. liczba pkt	2	3	3	1
	Uzyskana liczba pkt				

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Tadeusz Kotarbiński

Medytacje o życiu godziwym

Cóż twierdzą fataliści? Twierdzą [...], że od niczych działań nic w przyszłości nie zależy, ponieważ wszystko jest z góry wyznaczone przez przyczyny wcześniejsze od naszych postanowień. Po cóż więc działać, skoro wszelkie nasze postanowienie będzie bądź zbędne, bądź daremne: zbędne – jeżeli to, co zechcemy osiągnąć, jest już i tak wyznaczone przyczynowo; daremne, jeżelibyśmy zapragnęli czegoś z tym niezgodnego. Fatalista przeto [...] postanawia powstrzymać się od jakichkolwiek postanowień, co zresztą, nawiasem mówiąc, dostarcza – z pozoru przynajmniej – dobrego przykładu niekonsekwencji, gdyż postanowienie powstrzymania się od postanowień samo jest właśnie pewnym postanowieniem.

Jak widać, fatalizm opiera się na determinizmie, czyli na przeświadczeniu, że każde zdarzenie ma przyczynę i jest tej przyczyny całkowicie określonym i koniecznym skutkiem. [...] W jednej z najbardziej rozpowszechnionych postaci pogląd ten utożsamia owo wyznaczenie przyczynowe z jakowymś wyrokiem bogów, przed wiekami zapadłym [...].

Umysł wszechwiedzący, powiada [fatalista], mógłby z góry przewidzieć, co się kiedy stanie. Jakże tedy ma być możliwe nie to właśnie. Skoro ściana będzie pomalowana na niebiesko, to nie było nigdy i nie jest, i nie będzie możliwe, by była właśnie wtedy pomalowana na zielono, gdyż nie jest możliwe nic niezgodnego z tym, co stwierdza sąd prawdziwy [...]. Jednak to nowe – inne zgoła – rozumienie możliwości nie kwestionuje racjonalności przedsięwzięcia działań. Bo nieprawda, że czyn jest daremny, jeżeli można słusznie przewidzieć jego dokonanie. Słusznie przewidujemy z góry, że dobrze przygotowany uczeń dobrze zda egzamin, choć potrzebne jest jego działanie, jego odpowiadanie na pytania egzaminowe, aby egzamin udany doszedł do skutku.

Czemuż tedy przyczynowe wyznaczenie naszych postanowień i ruchów dowolnych uchodzi w oczach fatalisty za dowód niemożności wyboru? Niech nam wolno będzie wypowiedzieć domysł. Dzieje się tak dlatego, że fatalista traktuje bezzasadnie uprzyczynowienie jako wymuszenie [...]. Jawne to jednak złudzenie.

Tadeusz Kotarbiński, *Medytacje o życiu godziwym*, Warszawa 1976.

Zadanie 8. (0–1)

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź tak, aby zdanie było zgodne z treścią przytoczonego fragmentu tekstu źródłowego.

W podanym tekście jego autor

- A. przedstawia tezę fatalizmu, ale nie zajmuje wobec niej własnego stanowiska.
- B. przedstawia tezę fatalizmu i jej broni.
- C. przedstawia i krytykuje tezę fatalizmu.
- D. rozstrzyga problem istnienia umysłu wszechwiedzącego.

Zadanie 9. (0–2)

Na podstawie przytoczonego fragmentu tekstu lub wiedzy własnej podaj tezę determinizmu przyczynowego oraz tezę fatalizmu.

Teza determinizmu przyczynowego:

.....

.....

Teza fatalizmu:

.....

.....

Zadanie 10. (0–1)

Podaj wybrany argument, który przypisuje fataliście Tadeusz Kotarbiński w przytoczonym fragmencie tekstu.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 11. (0–2)

Zaznacz nazwę zarzutu przeciwko fatalizmowi, który pada w pierwszym akapicie przytoczonego fragmentu tekstu, a następnie wyjaśnij, na czym polega ten zarzut.

Nazwa zarzutu:

- A. *ad vanitatem*.
- B. ekwiwokacja.
- C. sprzeczność wewnętrzna.
- D. *ignotum per ignotum*.

Wyjaśnienie:

.....

.....

.....

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	8.	9.	10.	11.
	Maks. liczba pkt	1	2	1	2
	Uzyskana liczba pkt				

Zadanie 12. (0–2)

Według Niccolò Machiavellego *ludzie jedynie z konieczności zdolni są do czynienia dobra; jeśli zaś pozostawić im swobodę wyboru i dać sposobność do swawoli, od razu wszędzie zapanują nieporządek i rozpasanie.*

Opisaną przez Niccolò Machiavellego niedoskonałość natury ludzkiej dostrzegali także filozofowie wcześniejsi. Podaj przyczynę tej niedoskonałości wskazaną przez Platona i przyczynę tej niedoskonałości wskazaną przez św. Augustyna z Hippony.

Przyczyna wskazana przez Platona:

.....
.....
.....

Przyczyna wskazana przez św. Augustyna z Hippony:

.....
.....
.....

Zadanie 13. (0–1)

Sformułuj główną tezę umiarkowanego realizmu pojęciowego w sporze o uniwersalia oraz podaj starożytnego przedstawiciela tego stanowiska.

Teza:

.....
.....

Przedstawiciel:

Zadanie 14. (0–2)

Wskaż, które spośród zdań A–C wynika logicznie ze zbioru zdań I–II. Uzasadnij swoją odpowiedź.

- I. Jeśli publiczność ma odpowiednie przygotowanie literackie, to będzie wrażliwa na piękno.
 II. Jeśli publiczność będzie wrażliwa na piękno, to na dzisiejszym wieczorze literackim czeka nas niezapomniane przeżycie estetyczne.
- A. Na dzisiejszym wieczorze literackim czeka nas niezapomniane przeżycie estetyczne.
 B. Jeśli publiczność ma odpowiednie przygotowanie literackie, to na dzisiejszym wieczorze literackim czeka nas niezapomniane przeżycie estetyczne.
 C. Jeśli na dzisiejszym wieczorze literackim czeka nas niezapomniane przeżycie estetyczne, to publiczność ma odpowiednie przygotowanie literackie.

Ze zbioru zdań I–II wynika logicznie zdanie

Uzasadnienie:

.....

.....

Zadanie 15. (0–25)

Napisz wypracowanie na jeden z poniższych tematów.

Temat 1.

Możesz uwolnić się od niesłychanie wielu strapień, bo wszystkie tkwią w twoim sądzie. A wnet też zyskasz szeroki pogląd, gdy myślą ogarniesz wszechświat, a obejmiesz nią niezmierzoną wieczność, a pomyślisz o szybkiej zmianie części każdego przedmiotu, jak on krótko trwa od urodzenia do rozkładu, jaka jest krótka otchłań czasu przed jego urodzeniem i jaka również przepaść czasu po jego rozkładzie.

Marek Aureliusz

Do jakich wniosków prowadzi według Ciebie filozoficzny namysł nad ogromem świata i krótkością życia? Czy zgadzasz się z Markiem Aureliuszem, że pozwala on uwolnić się od rozmaitych strapień? Przedstaw swoje stanowisko, odwołując się do znanych Ci poglądów filozoficznych na ten temat.

Temat 2.

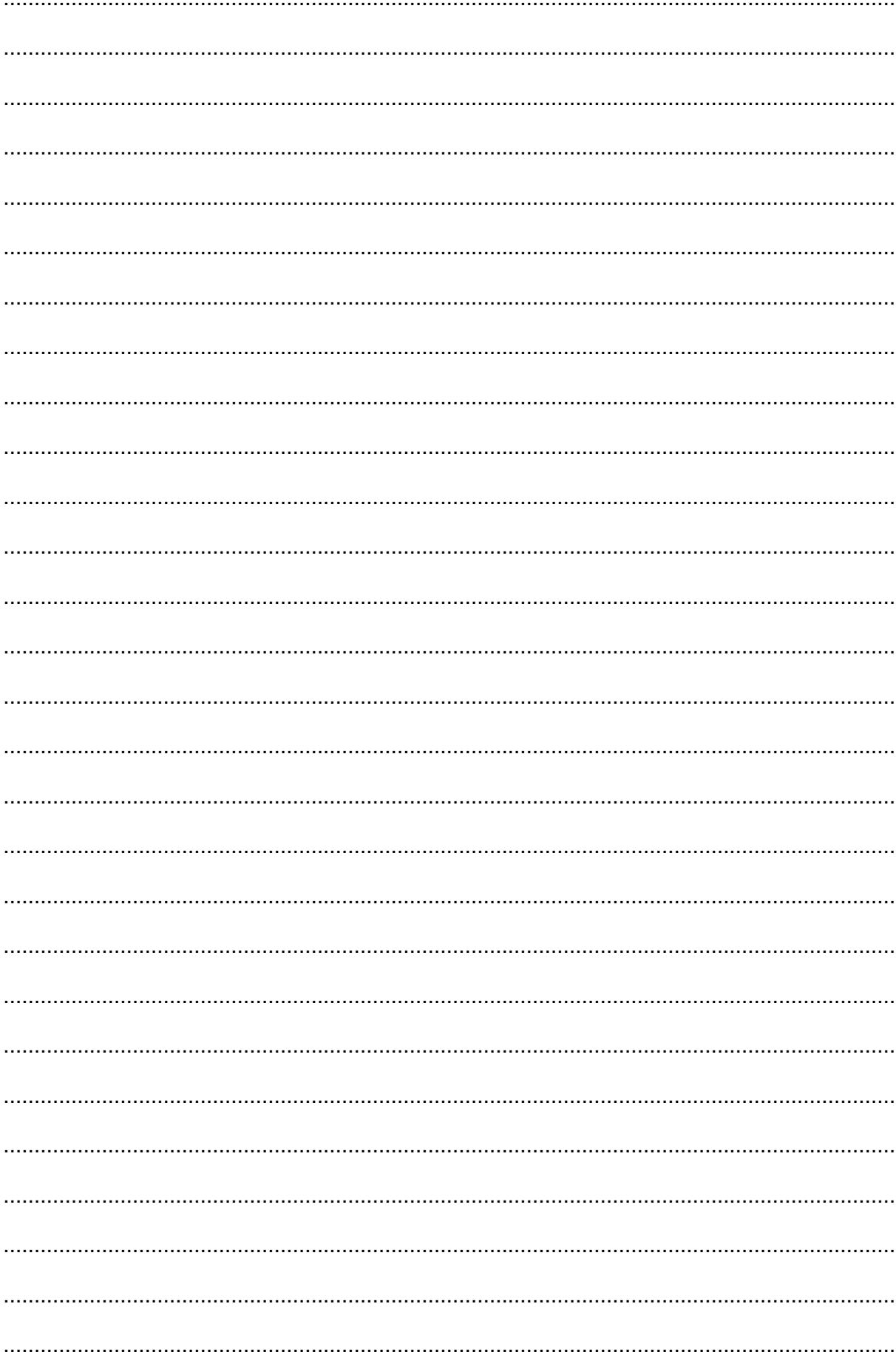
Byt i dobro są zamienne. Czy zgadzasz się z tą średniowieczną maksymą? Rozważ problem, odwołując się do znanych Ci koncepcji filozoficznych.

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	12.	13.	14.	15.
	Maks. liczba pkt	2	1	2	25
	Uzyskana liczba pkt				

WYPRAĆOWANIE

na temat nr

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

A series of horizontal dotted lines spanning the width of the page, intended for handwritten notes.

A series of horizontal dotted lines spanning the width of the page, intended for writing.

BRUDNOPIS
(nie podlega ocenie)

FILOZOFIA

Poziom rozszerzony

Formuła 2015

FILOZOFIA

Poziom rozszerzony

Formuła 2015

FILOZOFIA

Poziom rozszerzony

Formuła 2015